

Розділ I

Концептуальні засади підготовки вчителя до проходження сертифікації

Сертифікація – нові можливості для професійного зростання вчителя

*Вольянська Світлана,
кандидат педагогічних наук,
начальник Східного міжрегіонального управління
Державної служби якості освіти*

Сертифікація педагогічних працівників є важливим інструментом для підвищення якості освіти, що пройшла значні трансформації. Запроваджена у 2019 році як пілотний проєкт, вона сьогодні стала невід'ємною частиною професійного життя багатьох українських учителів. На відміну від атестації, головною метою сертифікації є виявлення та заохочення вчителів із високим рівнем педагогічної майстерності, які ефективно використовують і поширюють сучасні методики навчання.

Щороку Міністерство освіти і науки України визначає категорії вчителів і граничну кількість учасників від кожної області.

З 01 вересня 2025 року, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, було внесено зміни до Положення про сертифікацію педагогічних працівників (далі – Положення).

Відтепер долучитися до сертифікації можуть педагоги, які мають навантаження не менше 0,25 ставки та стаж роботи від двох років. Унормовано проведення всіх трьох етапів, за якими учасник проходить процес сертифікації, а саме незалежне тестування, самооцінювання власної педагогічної майстерності та вивчення практичного досвіду роботи.

Незалежне тестування перевіряє професійні знання та компетентності вчителів. Тестування проводиться Українським і регіональними центрами оцінювання якості освіти в паперовій або комп'ютерній формі. Успішне проходження цього етапу є передумовою для допуску до наступних.

Другий та третій етапи сертифікації педагогічних працівників організовує та проводить Державна служба якості освіти України (далі – Служба), її територіальні органи.

На другому етапі учасники здійснюють самооцінювання власної педагогічної майстерності щодо формування в учнів ключових компетентностей і вмінь, визначених у частині першій статті 12 Закону України «Про освіту». Результати самооцінювання повинні складатись із заповненої анкети самооцінювання, форма та методичні рекомендації щодо заповнення якої затверджуються Службою (етап проходить дистанційно за допомогою цифрового продукту – інформаційної системи). Упродовж п'яти робочих днів із дня отримання від учасника анкети самооцінювання власної педагогічної майстерності Служба надсилає учаснику сертифікації результати для створення програми власного професійного розвитку.

У разі неподання анкети самооцінювання або її подання з недотриманням строку чи способу – учасник сертифікації не допускається до участі в наступному етапі.

Завершальний етап сертифікації є найвідповідальнішим, що передбачає оцінювання професійних компетентностей вчителя згідно з вимогами професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Експертна група, яка складається щонайменше з двох незалежних експертів, проводить оцінювання. Процедура може здійснюватися дистанційно з використанням інформаційно-цифрових технологій та відеофіксації.

Нові можливості та організаційні аспекти

Оновлене Положення унормовує проведення всіх етапів і запроваджує нові механізми. Зокрема, наказ Служби про затвердження списку експертів є обов'язковою умовою керівника закладу освіти для організації заміни педагогів, залучених до експертної діяльності. Експерти проходять попередню підготовку та отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Експертна діяльність є надзвичайно важливою для розвитку внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі, оскільки сприяє підвищенню професійного рівня педагогів і формуванню культури постійного професійного зростання.

Відповідно до нових змін, учасник може відмовитися від участі в наступному етапі та пройти зовнішнє оцінювання наступного року, а не через рік, як було раніше.

Крім того, з'явилася можливість оскарження результатів вивчення практичного досвіду роботи через подання апеляції до відповідного територіального органу Служби, повноваження якого поширюються на територію, де працює учасник сертифікації, протягом трьох календарних днів із моменту отримання копії експертного висновку. Розглядом звернення займається апеляційна комісія. Вона має розглянути його не пізніше, ніж за десять робочих днів із дати отримання. Положення про апеляційну комісію розробляє Державна служба якості освіти України та затверджує Міністерство освіти і науки України.

Результати та вплив сертифікації

Результатом проходження сертифікації педагогічного працівника є сертифікат, що дійсний протягом трьох років, починаючи з 01 січня року, наступного за роком успішного проходження сертифікації. Це дає педагогам права на отримання щомісячної доплати в розмірі 20 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу педагогічного навантаження протягом строку дії сертифіката, а також зараховується як проходження атестації педагогічним працівником і є підставою для присвоєння атестаційною комісією чергової кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання.

Сертифікація вже демонструє відчутні результати, створюючи нові можливості для освітньої системи, зокрема:

- формування спільноти інноваторів: сертифіковані вчителі об'єднуються у професійні спільноти для обміну досвідом і розроблення нових освітніх рішень;
- поширення кращих практик: педагоги діляться напрацюваннями на відкритих уроках, майстер-класах і вебінарах, що сприяє підвищенню загального рівня педагогічної майстерності;

- зростання рівня довіри до вчителя та підвищення мотивації учнів, застосування сучасних підходів до навчання та розвитку.

Для керівників закладів освіти сертифікація також відкриває нові перспективи:

- підвищення авторитету закладу: наявність сертифікованих учителів є знаком якості, що підвищує конкурентоспроможність школи;
- формування внутрішніх лідерів: сертифіковані педагоги стають менторами для колег і сприяють упровадженню інновацій;
- є основою для внутрішньої системи забезпечення якості освіти: дані сертифікації дозволяють аналізувати сильні та слабкі сторони колективу й коригувати плани підвищення кваліфікації.

Окрім того, частина 4 статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту» зобов'язує керівництво закладу освіти сприяти проходженню сертифікації педагогічними працівниками.

Сертифікація педагогічних працівників – це стратегічний напрям розвитку освітньої системи. Вона є шляхом до професійного визнання вчителя та забезпечення високого рівня освітніх послуг через компетентних і мотивованих фахівців. Сподіваємось, що когорта вчителів-філологів області, які стануть сертифікованими вчителями, буде щороку збільшуватися.

Список використаних джерел

1. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» (зі змінами). URL: <http://surl.li/ixnq>
2. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/463-20>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.01.2025 № 31 «Про внесення змін до Положення про сертифікацію педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-2025-%D0%BF#Text>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>